

BARKAMOL SHAXS TARBIYASIDA OILA, DIN VA IJTIMOIIY MUHITNING O'ZARO TA'SIRI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogikaga fakulteti

Pedagogikaga talim yo'nalishi talabasi

Xurramova Dildora Soatmo'min qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada barkamol shaxs tarbiyasida oila, din va ijtimoiy muhitning o'zaro ta'siri tahlil qilinadi. Oila insonning dastlabki tarbiya maskani sifatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarning shakllanishida muhim o'rin tutadi. Din esa shaxsda ezgulik, mas'uliyat va halollik kabi insoniy qadriyatlarni mustahkamlaydi. Ijtimoiy muhit esa bu qadriyatlarni amalda namoyon etish uchun sharoit yaratadi. Maqolada ushbu uch omilning o'zaro uyg'unligi barkamol, ma'naviy yetuk va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalashning asosiy omili sifatida yoritiladi.

Kalit so'zlar: barkamol shaxs, oila, din, ijtimoiy muhit, tarbiya, ma'naviyat, axloq, qadriyatlar, ijtimoiy pedagogika, diniy ta'lim, shaxs kamoloti.

Kirish

Bugungi globalashuv va axborot tezkor rivojlanayotgan davrda barkamol shaxs tarbiyasi jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Har bir mamlakatning kelajagi, avvalo, o'z xalqining ma'naviy, axloqiy va intellektual salohiyatiga bog'liqdir. Shu boisdan inson shaxsining har tomonlama yetuk bo'lib voyaga yetishida oila, din va ijtimoiy muhitning o'zaro ta'sirini o'rganish zamonaviy pedagogika fanining dolzarb masalalaridan biri sanaladi.

Oila – inson hayotining birinchi maktabi bo'lib, unda bola nafaqat jismoniy, balki ma'naviy jihatdan ham shakllanadi. Ota-ona tomonidan beriladigan mehr, e'tibor, axloqiy tarbiya va diniy-ma'naviy qadriyatlar

farzandning shaxsiy fazilatlariga, dunyoqarashiga va jamiyatga munosabatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Din esa insonda ezgulik, sabr-toqat, bag'rikenglik va halollik kabi umuminsoniy qadriyatlarni mustahkamlash orqali ma'naviy kamolot sari yo'naltiradi.

Shu bilan birga, ijtimoiy muhit — maktab, mahalla, do'stlar davrasi, ommaviy axborot vositalari va madaniy makon — shaxsning ijtimoiylashuv jarayonida muhim rol o'ynaydi. Mazkur muhitda inson o'zini jamiyatning bir bo'lagi sifatida anglaydi, mas'uliyat va fuqarolik burchini his qiladi. Oila, din va ijtimoiy muhitning uyg'un holda faoliyat yuritishi natijasidagina barkamol, ma'naviy boy, ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash mumkin bo'ladi.

Mazkur maqolaning maqsadi — oila, din va ijtimoiy muhitning shaxs tarbiyasidagi o'zaro aloqadorlik jihatlarini ilmiy asosda tahlil qilish, ularning barkamol inson kamolotiga ta'sirini ochib berish hamda bu jarayonda pedagogik yondashuvlarning samaradorligini ko'rsatishdan iborat.

Asosiy qism

Barkamol shaxs tarbiyasi har qanday jamiyatning ijtimoiy, ma'naviy va madaniy taraqqiyotida asosiy o'rin tutadi. Insonni har tomonlama kamolga yetkazish uchun birgina ta'lim jarayoni emas, balki oila, din va ijtimoiy muhitning o'zaro uyg'unligi zarur. Bu uch omil shaxsning axloqiy, ma'naviy, ruhiy va ijtimoiy jihatdan rivojlanishida yagona tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Oila — inson hayotidagi birinchi ijtimoiy maktabdir. Bola eng avvalo oilada muomala madaniyatini, axloq me'yorlarini, mehr-oqibat, hurmat va mas'uliyatni o'rganadi. Ota-ona o'z xatti-harakatlari, so'zlari va qarashlari orqali bolaga ibrat namunasini ko'rsatadi. Shuning uchun oila muhitining sog'lom bo'lishi barkamol shaxs tarbiyasining poydevorini belgilaydi.

Ota-onaning diniy-ma'naviy saviyasi, farzand tarbiyasiga mas'uliyati va oilaviy qadriyatlarga sodiqligi bola ongida insonparvarlik, halollik, bag'rikenglik kabi fazilatlarning shakllanishiga yordam beradi. Har bir oila

farzand tarbiyasida shaxsiy namunaviy rolni to'g'ri bajarishi bilan jamiyatda barqaror axloqiy muhit yaratiladi.

Din inson hayotining ma'naviy negizini tashkil etuvchi eng muhim omillardan biridir. Diniy ta'limotlar ezgulik, adolat, sabr-toqat, halollik, insonparvarlik va bag'rikenglik kabi umuminsoniy qadriyatlarga asoslanadi. Ushbu qadriyatlar insonni nafaqat o'ziga, balki atrofdagi kishilarga nisbatan ham mas'uliyatli bo'lishga o'rgatadi.

Diniy tarbiya shaxs ongini tozalaydi, qalbni yomon illatlardan saqlaydi va irodani mustahkamlaydi. Ayniqsa, yoshlar orasida diniy-ma'naviy bilimlarni to'g'ri shakllantirish ularning radikal g'oyalarga berilmasligi, sog'lom e'tiqod asosida yashashi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Dinning haqiqiy mohiyatini o'rgatish orqali yoshlar qalbida insonparvarlik, sabr-toqat va bag'rikenglik tuyg'ulari kuchayadi.

Ijtimoiy muhit — bu shaxs yashaydigan, o'rganadigan va o'zini namoyon etadigan makon. Maktab, mahalla, do'stlar davrasi, ommaviy axborot vositalari va internet muhitining barchasi insonning ma'naviy shakllanishiga bevosita ta'sir qiladi. Ijobiy ijtimoiy muhit yoshlarni ezgulikka, mehnatsevarlikka, bilim olishga undasa, salbiy muhit ularni befarqlik, individualizm yoki ma'naviy bo'shliqqa olib kelishi mumkin.

Shu bois ijtimoiy pedagogikaning vazifasi – tarbiya jarayonini ijobiy muhit bilan uyg'unlashtirish, jamiyatda sog'lom axloqiy muhitni shakllantirishdan iboratdir. Mahalla, ta'lim muassasalari, diniy markazlar va jamoat tashkilotlarining hamkorlikdagi faoliyati yoshlar tarbiyasida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Oila, din va ijtimoiy muhit bir-biridan ajralmas tizim sifatida inson shaxsining barkamol shakllanishini ta'minlaydi. Oila shaxsning dastlabki ijtimoiy qadriyatlarini beradi, din ularni ma'naviy mazmun bilan to'ldiradi, ijtimoiy muhit esa bu qadriyatlarning amaliy ifodasini yuzaga chiqaradi.

Ushbu uch omilning uyg'un holda ishlashi natijasida yosh avlodda mustahkam e'tiqod, ijobiy dunyoqarash, sog'lom turmush tarzi va fuqarolik mas'uliyati shakllanadi. Tarbiya jarayonida bu tizimning birortasi e'tibordan chetda qolsa, shaxsning rivojlanishida nomutanosiblik paydo bo'ladi.

Barkamol shaxsni tarbiyalashda zamonaviy pedagogik yondashuvlar — shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interaktiv metodlar, hamkorlikda o'qitish, ma'naviy-ma'rifiy treninglar — oila, din va ijtimoiy muhit bilan uyg'un holda olib borilishi zarur. Har bir pedagog o'z faoliyatida diniy va milliy qadriyatlarni, oila madaniyatini inobatga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishi kerak.

Shu yo'l bilan yosh avlod nafaqat bilimli, balki axloqan pok, ma'naviy yetuk, jamiyatda faol shaxs sifatida kamol topadi.

Xulosa

Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, barkamol shaxs tarbiyasi jarayoni bir butun, murakkab va ko'p omilli tizimdir. Bu jarayonda oila, din va ijtimoiy muhit o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularning har biri inson shaxsining ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy shakllanishida muhim o'rin tutadi. Oila – shaxsning dastlabki ijtimoiy tajriba makoni, din – ruhiy poklik va ezgulik manbai, ijtimoiy muhit esa – bu qadriyatlarning amaliy ifodasi va sinov maydoni hisoblanadi.

Har bir bola oilada mehr-oqibat, hurmat, halollik va sabr-toqat ruhida tarbiya topganida, u jamiyatda ijobiy fazilatlarni namoyon etuvchi shaxs sifatida voyaga yetadi. Ota-onaning o'zaro hurmati, farzandga g'amxo'rliqi, diniy-ma'naviy qadriyatlarga sadoqati barkamol inson kamolotining eng muhim poydevoridir. Shu bois har bir oila farzand tarbiyasida o'zining pedagogik mas'uliyatini chuqur anglab yetishi lozim.

Din esa shaxs tarbiyasining ma'naviy asosini mustahkamlaydi. Diniy ta'limotlar insonni poklik, halollik, bag'rikenglik, sabr va adolat ruhida tarbiyalaydi. Ayniqsa, hozirgi globallashuv sharoitida diniy-ma'naviy

bilimlarni to'g'ri shakllantirish yoshlarning buzg'unchi g'oyalarga berilmasligi va sog'lom e'tiqodga ega bo'lishini ta'minlaydi. Shunday qilib, din shaxsni ma'naviy jihatdan mustahkamlaydigan, unga yo'nalish beradigan kuch sifatida namoyon bo'ladi.

Ijtimoiy muhit esa shaxsning jamiyatda o'z o'rnini topishi, mas'uliyatni his etishi, mehnat, bilim va vatanparvarlik qadriyatlarini anglash jarayonida asosiy vosita hisoblanadi. Maktab, mahalla, do'stlar davrasi, ommaviy axborot vositalari — bularning barchasi inson dunyoqarashiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu bois ijtimoiy muhitning sog'lom va ijobiy bo'lishi yoshlarning barkamol inson sifatida kamol topishida beqiyos ahamiyatga ega.

Bugungi kunda barkamol avlodni tarbiyalash faqat maktab yoki oila zimmasidagi vazifa emas, balki butun jamiyatning umumiy mas'uliyatidir. Oila, din va ijtimoiy muhitning hamkorligi, ularning maqsad birligi orqali insonda ijtimoiy faollik, milliy g'urur, insonparvarlik va halollik kabi fazilatlarni shakllantirish mumkin.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, barkamol shaxs tarbiyasi — bu oila muhiti, diniy-ma'naviy qadriyatlar va ijtimoiy muhitning uyg'unligidan hosil bo'ladigan natijadir. Ushbu uch asosning birgalikda samarali faoliyat yuritishi jamiyatda ma'naviy barqarorlikni, ijtimoiy totuvlikni va insoniylik qadriyatlarini mustahkamlaydi. Shu bois har bir oila, ta'lim muassasasi va jamoat tashkiloti o'z faoliyatida shaxs tarbiyasiga mas'uliyat bilan yondashishi, yoshlarni sog'lom fikrli, e'tiqodli, mehnatsevar va vatanparvar insonlar qilib voyaga yetkazishga intilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Yoshlar tarbiyasi – bizning eng muhim vazifamiz" mavzusidagi nutqi. – Xalq so'zi gazetasi, 2022-yil 10-iyun.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.

3. Abdullaeva N. Oila pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Ochildiyeva R., Matyoqubova M. Ijtimoiy pedagogika asoslari. – Toshkent: Noshir, 2020.
5. Yo'ldoshev J.G'. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2018.
6. Xolbekov A. Dinshunoslik: nazariya va amaliyot. – Toshkent: O'zbekiston Islom akademiyasi, 2021.